

Sygn. akt III CSK 169/16

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku M. C.
przy uczestnictwie K. K. i W. S.
o podział majątku wspólnego i częściowy dział spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 września 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 15 stycznia 2016 r.,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. C. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 stycznia 2016 r. oddalającego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 24 października 2014 r., którym dokonując podziału majątku i częściowego działu spadku po M. B. przyznano wnioskodawczyni na wyłączną własność spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w K. na Osiedlu D. wartości 295.000 zł i zasądzono od wnioskodawczyni tytułem spłaty na rzecz spadkobierców M. B. - uczestnika W. B. kwotę 98.333,30 zł, a uczestniczki K. K. kwotę 49.166,70 zł odpowiadające całości udziału spadkodawcy w majątku wspólnym (1/2). Wnioskodawczyni nie nabyła spadku po M. B. Zakres zaskarżenia apelacji wnioskodawczyni obejmował postanowienie sądu pierwszej instancji w części zasądzającej spłaty na rzecz uczestników, wobec nieuwzględnienia przy podziale majątku wspólnego wartości nakładów poczynionych przez wnioskodawczynię z majątku odrębnego na majątek wspólny jej i M. B., mających odpowiadać pełnej wartości prawa do lokalu.

W skardze kasacyjnej przedmiot zaskarżenia został oznaczony jako postanowienie sądu drugiej instancji w całości, a wartość przedmiotu zaskarżenia jako kwota 295.000 zł.

Sąd Najwyższy, badając dopuszczalność skargi kasacyjnej, ustalił i zważył co następuje:

W postępowaniu nieprocesowym dopuszczalność skargi kasacyjnej została uregulowana odmiennie niż w postępowaniu procesowym. Zgodnie z art. 519¹ § 1 i § 4 pkt 4 k.p.c. skarga kasacyjna przysługuje od postanowienia co do istoty sprawy w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z tym że w sprawach o dział spadku jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest wyższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. W myśl art. 519¹ § 2 k.p.c. w sprawach z zakresu prawa rodzinnego skarga kasacyjna przysługuje w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt

tysięcy złotych. Z tych względów wymogiem formalnym skargi kasacyjnej jest wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Prawidłowość wypełnienia tego obowiązku podlega kontroli sądu drugiej instancji i Sądu Najwyższego, które mogą weryfikować prawidłowość wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2001 r., IV CZ 20/01, nie publ., z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 152/01, nie publ., z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, Nr 1, poz. 11). Sprawdzenie takie jest niezbędne w szczególności wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący w celu obejścia przepisów procesowych instrumentalnie zmierza do obejścia przepisów wyznaczających dopuszczalność skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, nie publ.). Zasadą jest, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie może przewyższać wartości przedmiotu sporu, ani wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym, a wyjątki od niej dotyczą rozszerzenia powództwa oraz zasądzenia ponad żądanie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2002 r., II UZ 11/02, OSNP-wkł. 2002, nr 17, poz. 7).

Jak wyżej wskazano w sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150.000 zł. W orzecznictwie przyjęto, że wartość przedmiotu zaskarżenia sprowadza się do wartości konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego objętego zaskarżeniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 11). Zaakceptowano pogląd, wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r. III CZ 153/02 (OSNC 2004, nr 4, poz. 60), w myśl którego w sprawie o dział spadku (przepisy o dziale spadku, zgodnie z art. 567 § 3 k.p.c., odpowiednio stosuje się w sprawach o podział majątku wspólnego) wartość przedmiotu zaskarżenia z reguły nie może przekraczać wartości udziału należącego do uczestnika wnoszącego skargę kasacyjną. Tylko wyjątkowo, gdy uczestnik podważa samą zasadę podziału albo zaskarża rozstrzygnięcie dotyczące roszczeń dochodzonych z tytułu

posiadania rzeczy wspólnej lub zwrotu pożytków lub rozliczenia nakładów, wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Interesy majątkowe uczestników postępowania ograniczają się do wartości odpowiednio wysokości udziału w majątku poddawany podziałowi, stąd wartością przedmiotu zaskarżenia - nawet wówczas, gdy przedmiot zaskarżenia oznaczono jako „orzeczenie w całości” - nie jest wartość całego dzielonego majątku, ale konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy dotyczy. Konsekwentnie odnośnie do postanowienia sądu drugiej instancji, którym oddalono apelację strony wnoszącej skargę, na ogół należy przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może być taka sama, jak w apelacji albo niższa, jeśli skarżący częściowo uznał racje sądu odwoławczego lub zrezygnował z części swoich pretensji, ponadto należy ją odnieść nie do wartości całego dzielonego majątku, tylko do indywidualnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CSK 107/09, niepubl., z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, z dnia 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CZ 27/11). Nie jest możliwe określenie tej wartości na kwotę wyższą od wskazanej w apelacji, ponieważ zwykle zakres zaskarżenia, tj. kwestionowanego wcześniej rozstrzygnięcia, nie może być szerszy. Wyjątki od tej reguły dotyczą sytuacji, gdy sąd drugiej instancji równolegle rozpoznawał apelację innego uczestnika postępowania i wydał orzeczenie reformatoryjne, gdy uczestnik podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, długów lub darowizn, następstw posiadania bądź gdy wobec upływu czasu znacząco zmieniła się wartość masy majątkowej i podlegała ona przeszacowaniu. W takich wypadkach wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału (por. postanowienia z dnia 5 maja 1978 r., III CZP 26/78, OSNCP 1979, nr 1, poz. 3, z dnia 12 lipca 2007 r., III CSK 177/07, niepubl., z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CSK 107/09, niepubl.). Przez zasadę podziału w powyższym znaczeniu należy przy tym rozumieć nie odwołanie się do wartości całej masy majątkowej, gdy stanowiska stron co do jej podziału są rozbieżne, z wyjątkiem przyznania jej

wbrew woli skarżącemu z obowiązkiem spłaty (wówczas znaczenie ma konsekwencja zadysponowania danym składnikiem wyrażająca się różnicą wartości praw majątkowych których żądał i tych które otrzymał w postaci zasądzonej od niego sumy spłat/dopłat), tylko sytuację gdy kwestionuje się fakt i podstawę uznania danego składnika majątku za wspólny (wówczas uwzględnia się jego wartość) bądź dopuszczalność podziału z uwagi na zakazy bądź ograniczenia istniejące w tym zakresie, a wynikające z ustawy lub umowy. Zbliżone stanowisko co do tej kwestii zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 sierpnia 2008 r., V CSK 136/078, nie publ. W odniesieniu do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym wartość przedmiotu zaskarżenia wyraża się kwotą odpowiadającą wartości kwestionowanej różnicy wysokości udziałów.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd pierwszej instancji ustalił równe udziały w majątku wspólnym. Postanowieniem sądu drugiej instancji oddalono apelację wnioskodawczynie kwestionującą, w braku podstaw do zastosowania art. 43 § 2 k.r.o., ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym. W skardze wnioskodawczynie nadal kwestionuje zasadność ustalenia takich udziałów w majątku dorobkowym małżonków, wskazując że poniosła nakłady odpowiadające wartości całego majątku wspólnego, zatem połowa wartości tego majątku mająca stanowić udział M. B. nie stanowi spadku po nim, a uczestnikom nie przysługują spłaty z tego tytułu. Interes majątkowy skarżącej odpowiada różnicy pomiędzy kwotą, przypadającą jej zgodnie z zaskarżonym postanowieniem, a kwotą, jaką uzyskałaby, gdyby sąd uwzględniając w rozliczeniu wskazane nakłady oddalił wniosek uczestników o zasądzenie spłat. Wartość majątku dorobkowego wynosi ogółem 295.000 zł, a spłaty na rzecz następców prawnych M. B. - łącznie 147.500 zł. Rzeczywisty interes majątkowy, którego ochrony wnioskodawczynie dochodzi w skardze kasacyjnej, wyraża się zatem kwotą odpowiadającą wartości przedmiotu zaskarżenia apelacji nieuwzględnionej co do wysokości nakładów w tej części, jaka jest równa zasądzonym spłatom.

Konkludując wskazana w skardze wartość przedmiotu zaskarżenia, jako bezpodstawnie zawyżona, została oznaczona nieprawidłowo. Jej zweryfikowana wysokość jest niższa od kwoty wskazanej w art. 519¹ § 2 k.p.c., stąd skarga

kasacyjna jest niedopuszczalna. Z tych względów Sąd Najwyższy na mocy art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. skargę odrzucił.

jw

eb